

## 14 тез про відбудову українських міст і сіл

Відбудова українських міст і сіл потребуватиме колосальних фінансових витрат та наполегливої праці мешканців та влади. Її, безумовно, підтримає демократичний світ, у тому числі Польща, Європейський Союз, США, Канада.

Для того, щоб реконструкція міст була ефективною, а ресурси розподілялися ефективно, представляємо тези, підготовлені для використання колегами в Україні та для поглибленого обговорення серед потенційних донорів допомоги:

- Відбудова українських міст і сіл має бути включена в широку міжнародну програму зміцнення економічної сили України, на кшталт Плану Маршалла, при цьому ця програма має акцентувати увагу на побудові міжнародної конкурентоспроможності української економіки.
- Відбудова міст і селищ не має прагнути до відновлення стану інфраструктури та умов довоєнного періоду, натомість повинна прагнути до створення дружніх для всіх вікових груп, безпечних, здорових, енергоефективних і доступних місць. Одним словом – місць для життя високої якості.
- Під час планування реконструкції міст і селищ слід враховувати всі прогресивні європейські тенденції місцевого розвитку: компактне місто, близьке місто (або так зване 15-хвилинне місто), місто сталої мобільності (тобто пріоритетне ставлення до пішохідного та велосипедного руху й громадського транспорту), розумна адаптація до кліматичних змін (у тому числі шляхом збалансованого будівництва, розвитку блакитно-зеленої інфраструктури; місцеві короткі харчові ланцюги). Принципи та напрями відбудови мають відповідати Цілям Сталого Розвитку, сформульованим ООН, зокрема, Цілі 11: *Зробити міста та населені пункти безпечними, стабільними, збалансованими та сприятливими для соціальної інтеграції*.
- Заходам в інфраструктурі, починаючи з етапу планування, повинен відповідати широкий спектр соціальних заходів (так званих м'яких заходів). Громадськість українських міст і сіл зазнали травми війни – вони потребують індивідуальних і групових заходів для полегшення загальнонаціонального посттравматичного стресового розладу.
- Слід брати до уваги перевірені європейські механізми відбудови і регенерації, ефективність яких була доведена. Прикладом такого механізму є комплексна система ревіталізації в Польщі, принципи якої добре працюють також у Молдові. Звісно, кожен механізм має бути адаптований до українських умов та цілей політики розвитку країни та регіонів.
- У кожному місті чи населеному пункті відбудову слід планувати індивідуально, максимально враховуючи локальну мозаїку проблем, потреб і потенціалів; на підставі загальних принципів національної спрямованості. Розробка моделі та напрямків відбудови в кожному місті має здійснюватися «з людьми і для людей». На кожному етапі відбудови слід враховувати очікування, потреби та мрії мешканців.
- Велику європейську (або трансатлантичну) програму відбудови українських міст і сіл планувати треба не в Брюсселі чи Вашингтоні, а в Києві. Іноземну допомогу має централізовано координувати уряд України (Мінрегіон – Міністерство розвитку громад і територій України). Додаткові, індивідуальні іноземні програми та проєкти підтримки мають бути «супутником» основної програми відбудови, а їх напрями повинні бути індивідуально узгоджені з національними цілями відбудови. Таким чином, не центральне

планування, а: на центральному рівні – координація та створення рамок і правил, на місцевому рівні – індивідуальні програми відбудови / ревіталізації.

- Іноземне консультування має здійснюватися на національному, обласному та місцевому рівнях. Проте слід підкреслити, що елементом закордонних консультацій завжди мають бути заходи, спрямовані на підвищення ноу-хау українських кадрів з питань територіального розвитку.
- Необхідно прагнути до гармонізації міжнародної допомоги. Безумовно, важливим є уникнення «конкуренції» з боку різних суб'єктів та джерел фінансування за дані теми допомоги чи міста (міста). Знову ж таки, уряд України необхідно розглядати серйозно і предметно, як одержувача допомоги.
- Фінансування програми відбудови міст і сіл України має надходити спочатку за рахунок міжнародної допомоги, а потім, і в довгостроковій перспективі, за рахунок військових репарацій, наприклад, за допомогою простого механізму: 20 відсотків від імпорту російських вуглеводнів (газ, нафта, вугілля) протягом 30-50 років.
- Ноу-хау польських ревіталізаторів ми залишаємо в розпорядженні Друзів з України. У Польщі ми вже кільканадцять років проводимо ефективні процеси ревіталізації в багатьох місцях. Більше того, польські міста пройшли через вражаючий процес відбудови після Другої світової війни. Ми маємо великий досвід проведення комплексних заходів у містах, де завдяки т. зв. ремонтного розриву (тобто різниці між ресурсами на інфраструктуру та потребами її обслуговування та модернізації), відбулася глибока технічна та соціальна деградація.
- Польський досвід удосконалення принципів ревіталізації показує, що соціальна діяльність має бути не менш важливою, ніж покращення інфраструктури.
- На рівні Європейського Союзу, окрім надання засобів з єврофондів, українські міста та громади мають бути залучені до таких програм ЄС, як, наприклад: Новий європейський Баухаус, Еразмус+, Європейська зелена угода, програми соціальної інклюзії та культури.
- Необхідно використовувати та розвивати потенціал партнерства українських міст з містами Європи та світу. Це партнерство добре працює на рівні гуманітарної допомоги, і воно, безсумнівно, також буде корисним на довгостроковому етапі відбудови.

Це, звичайно, попередні тези для дискусії, коли для цього прийде відповідний час.

Анджей Бжозовий та Раймунд (Куба) Рись, м. Варшава, 27 березня 2022 р.